

УДК 37.013:070.422: [7+17]

ГАННА РОЖНОВА

Житомирський державний університет імені Івана Франка

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ТА ЕТИКО-ЕСТЕТИЧНІ ОРІЄНТИРИ
ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ЖУРНАЛІСТА У
ПОГЛЯДАХ ВИДАТНИХ ВІТЧИЗНЯНИХ НАУКОВЦІВ ГАЛУЗІ
ЖУРНАЛІСТИКИ ТА ПЕДАГОГІКИ**

У статті розкрито головні тенденції розвитку журналістської педагогіки відповідно до психолого-педагогічних та етико-естетичних орієнтирів сучасності. Здійснено аналіз публікацій провідних вчених України та світу, які займалися психолого-педагогічним та етико-естетичним аспектами професійної підготовки журналістів, а також проблемами викладання у вищій школі.

Ключові слова: *засоби масової інформації, журналіст, кваліфіковані кадри, педагогіка, мас-медіа*

Постановка проблеми. Актуальність проблеми зумовлена тим, що, в умовах процесів глобалізації та модернізації освіти, надзвичайно заслуговує на увагу питання підготовки кваліфікованих кадрів, постійного оновлення процесів викладання матеріалів та використання нових технологій педагогічної майстерності. В українському суспільстві такі підходи та оновлення системи освіти зумовлено й підвищенням інтересом іноземних країн до діяльності України; в тому числі, увагу приділяють підготовці кадрів засобом масової інформації (ЗМІ), які мають бути обізнаними спеціалістами не тільки своєї галузі, але й

суміжних. На міжнародній арені Україна позиціонується як держава, яка лише починає входити у світове співтовариство, тому особливо актуальними є проблеми підготовки фахівців у галузі журналістики, здатних вступати в міжнародне співробітництво. Це одна із причин, чому в останні роки в українській системі освіти відбуваються суттєві зміни, які покликані покращити економічний, соціальний та інтелектуальний розвиток країни. В таких умовах важливим етапом становлення освітньої системи є ґрунтовна та професійна підготовка кваліфікованих кадрів, зокрема журналістських. Зважаючи на те, що у нинішніх тенденціях українська журналістика активно присутня на міжнародній мас-медійній арені, підготовка цих кадрів має відповідати міжнародному рівню та стандартам якості надання спеціалізованої журналістської освіти.

Метою публікації є аналіз наукових поглядів на особливості процесу підготовки журналістських кадрів до професійно-творчої діяльності та окреслення сутності журналістської майстерності.

Завдання – проаналізувати роботи передових українських вчених, виявити їх головні пріоритети та думки щодо підготовки кваліфікованих журналістських кадрів, проаналізувати головні тенденції розвитку журналістської педагогіки та педагогіки в цілому.

Об'єкт дослідження: професійний розвиток особистості журналіста.

Предмет дослідження: психолого-педагогічні та етико-естетичні орієнтири професійного розвитку особистості журналіста.

При підготовці кваліфікованих кадрів важливу роль у роботі зі студентами відіграє виховання особистості, особливо, коли майбутня професія пов'язана з комунікаціями.

Нині особливо актуальною є професія журналіста, яка, крім уміння укласти журналістський матеріал, потребує від людини високих професійних, морально-етичних якостей, психологічних навичок роботи зі спікерами, інтерв'юерами та суспільними масами в цілому. Для цього педагогам, які плекають нове покоління майстрів журналістики, необхідно давати глибокі знання та орієнтири етико-естетичного та психологічного спрямування.

Перші журналістські кадри у ХХ ст. ґрунтувалися на філософських концепціях про ідеал людини. У контексті підготовки спеціалістів ідеал людини науковці розглядали як регулятор суспільної свідомості; певною мірою ідеал націлює особистість на прагнення добра та мотивує збереження традицій нації.

У сучасному світі питанню розвитку особистості журналіста присвятили роботи такі науковці, як В. Зазикін, А. Деркач, П. Кравчук, О. Лук, Л. Макарова та ін. Саме підготовку професійних кадрів, фахової журналістики та журналістської майстерності обґрунтували: В.Єгорова, Я.Засурський, В.Здоровега, Г. Лазутіна, М. Ковальова, В. Кузнецова, В. Олешка, Є. Прохорова, В. Різун, В. Ружнікова, І. Фомичова та ін.

Наукові розвідки з педагогічної майстерності здійснені українськими та зарубіжними вченими: С. Архангельським, О. Дубасенюк, А. Макаренко, О. Леонтьєвим, О. Отич, В. Панченко, І. Табачек, К. Ушинським, С. Шацьким, С. Яковенко і т.д.

Відомий учений С. Шацький у своїх поглядах акцентував увагу на ролі творчості як перетворюючої функції педагогічної діяльності, котра, «як і діти, повинна бути живою, діяльною, рухливою, пошуковою». Педагогічну творчість він також пов'язував з обов'язком учителя бути спостерігачем і дослідником тих явищ, які перед ним відбуваються. Вважаючи творчість невід'ємним елементом педагогічної праці, С. Шацький пояснював це тим, що педагогічний інстинкт притаманний усім, хоча він часто дрімає або спрямований неправильно [7].

Якщо говорити про нові часи, то ми, разом із І.Табачек, схиляємося до думки Я.Коменського, який зазначав, що вчитель повинен мати глибокі і ґрунтовні знання, бути взірцем доброчесності, любити свою справу, а до студентів – ставитись по-батьківському [8].

Щодо емоційного фону викладання, ми підтримуємо позицію О.Отич, яка говорить: «Вважаємо, що для педагога важливими є й такі модальнісні профілі емоційності, як емоційна заразливість у поєднанні з емоційною стабільністю, емоційна врівноваженість, атрактивність, оскільки вони зумовлюють його «педагогічний шарм», від якого значною мірою залежить успіх його впливу на учнівську чи студентську аудиторію» [6, с.48].

Науковці Я. Засурський, Г. Лазутіна, І. Михайлина, В. Різун до основних складових журналістського професіоналізму відносять природні здібності, покликання, талант, який перемагає над технологією в журналістській професії, бо «талантові не можна навчитися, та й немає рецепта талановитості» [1].

Творчий характер професійної діяльності журналіста підкреслюється у Законі України «Про друковані засоби масової інформації (преса) в Україні» (стаття 25): журналістом редакції друкованого засобу масової інформації... є творчий працівник [2].

Перед журналістською освітою сьогодні постають завдання: сформувати творчу особистість майбутнього журналіста, готового до жорсткої професійної конкуренції; навчити розуміти «живу, динамічну сучасність», бачити «сьогоднішнє життя в історичній перспективі», «виховати завтрашніх журналістів самостійними» [5, с. 28].

Щодо рівня підготовки журналістських кадрів на сьогоднішній день, то різні науковці розкривають своє бачення цього питання по-різному: одні говорять про те, що він став значно вищим та демократичнішим, а прагматики відзначають, навпаки – значний спад рівня підготовки журналістів.

М. Дяченко говорить про те, що сучасний рівень журналістської освіти у ВНЗ під впливом новітніх інформаційних та інструментальних технологій не завжди спроможний забезпечити формування й розвиток творчої особистості майбутнього журналіста та підготовку його до професійно-творчої діяльності. Практика пересвідчує, що у студента не завжди є можливість творчо виявити необхідні для своєї майбутньої журналістської діяльності професійні ознаки й особистісні риси у виробничих ситуаціях чи таких, що максимально до них наближені [3].

Одним із завдань журналістської освіти в сучасних умовах є: сформувати творчу особистість майбутнього журналіста, готового до жорсткої професійної конкуренції; навчити розуміти «живу, динамічну сучасність», бачити «сьогоднішнє життя в історичній перспективі», «виховати завтрашніх журналістів самостійними, допитливими, зосередженими, прямими, одним словом – професійними» [5, с. 29].

Багато науковців виокремлюють різні засоби ефективності функціонування освіти за різними критеріями та способами сприйняття.

М. Дяченко окреслює наступні пункти ефективності функціонування системи професійної підготовки майбутнього журналіста, на її думку, це забезпечується:

1) впровадженням узагальненої динамічної експериментально-дослідної моделі формування творчої особистості майбутнього журналіста й узгодженням її зі структурно-функціональною моделлю означеної системи;

2) реалізацією педагогічних принципів: інтеграції та індивідуалізації творчих інтересів студентів, рольової участі студентів-журналістів у навчанні; принципу саморозвитку і самостворення студента як творчої індивідуальності; принципу співтворчості студента-журналіста і педагога-майстра;

3) інтеграцією педагогічної системи формування творчої особистості майбутнього журналіста з професійно-творчою системою його майбутньої діяльності;

4) реалізацією сукупності таких педагогічних умов під час навчального процесу: організація педагогічно комфортного журналістського середовища для професійної підготовки майбутніх журналістів упродовж усього курсу навчання; створення творчого освітнього простору, що забезпечує розвиток творчого потенціалу майбутнього журналіста; творча співпраця та духовна взаємодія студентів і викладачів; активізація процесів самопізнання, самооцінки, саморозвитку, самокорекції, максимальної самореалізації; поєднання індивідуальної та колективної форм навчальної діяльності студентів [4, с. 14].

Тому важливо розуміти, що при підготовці кваліфікованих журналістських кадрів важливими є як розвиток творчих здібностей особистості, створення комфортного середовища для навчання, так і виведення педагогічної моделі, спеціально призначеної для виховання кадрів ЗМІ; практична реалізація творчих здібностей студентів, а також знайомство з професійними здобутками журналістів.

Творча та професійна діяльність журналіста – це складний багатовимірний процес, що вимагає від діяльності працівників ЗМІ надавати суспільству якісний, творчо-інформативний

матеріал, збалансований, об'єктивно висвітлений та перевірений. Тому важливе при формуванні особистості журналіста і забезпечення професійної компетентності, готовності до професійно-творчої діяльності, розвиток комунікативних навичок, уміння налагоджувати професійні контакти, створення спеціального педагогічного комфорту та творчої діяльності з майбутніми журналістами для кваліфікованого розвитку та використання ними своїх професійних навичок.

Висновки. Підготовка журналістських кадрів є важливою проблемою у сучасному освітньому процесі. Ми підтримуємо думку М. Дяченко, яка говорить про необхідність відповідних психолого-педагогічних умов підготовки кваліфікованих кадрів та вплив інноваційних технологій, що зумовлюють упровадження новітніх змін у систему викладання журналістам та підготовку викладачів журналістської майстерності, аналіз головних тенденцій журналістської педагогіки.

Питанням підготовки журналістських кадрів займалось не одне покоління вчених та науковців, вироблено та використано безліч прийомів та способів навчання кваліфікованих творчих кадрів. Це ще раз доводить той факт, що підготовка журналістів потребує від педагогів використання цілісного педагогічного комплексу з інноваційними технологіями, які впливають на формування особистості, що вміє чітко висловлювати свої думки та яка буде успішною щодо особистісного та професійного розвитку та самореалізації.

Список використаних джерел

1. Аграновский В. А. Вторая древнейшая: Беседы о журналистике / В. А. Аграновский. – М.: Вагриус, 1999. – 416 с.
2. Відомості Верховної Ради (ВВР). – К., 1993. – № 1.
3. Дяченко М.Д. Методичні основи формування готовності студента-журналіста до професійно-творчої діяльності [Електронний ресурс]/ М.Д. Дяченко. - Режим доступу: http://asconf.com/rus/archive_view/55– Назва з екрану.
4. Дяченко М.Д. Концептуальні засади підготовки майбутніх журналістів до професійно-творчої діяльності // Педагогіка і психологія професійної освіти : наук.-метод. журн./ Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України, Львівський науково-практичний центр професійно-технічної освіти НАПН України, Національний університет «Львівська політехніка». – Львів: Вид. Львівської політехніки, 2012. –№ 2. – С.9 – 18.
5. Москаленко А. Теорія журналістики : навчальний посібник / А. Москаленко. – К.: «ЕксОб», 2002. – 334 с.
6. Отич О. Естетичні та етичні засади особистісного розвитку педагога [Електронний ресурс]/ Олена Отич. – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/3974/1/Otych.pdf>– Назва з екрану.
7. Рибалка В.В. Психолого-педагогічні засади організації особистісно орієнтованої підготовки учнівської молоді в системі неперервної професійної освіти [Електронний ресурс]/ В.В. Рибалка.– Режим доступу: http://library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog_probl_silsk_shkolu/3/vupysk_14.pdf– Назва з екрану.
8. Табачек І. Особистість вчителя: філософсько-педагогічний екскурс Мультиверсум. [Електронний ресурс]/Табачек І. – Режим доступу: http://www.filosof.com.ua/Jornel/M_42/Tabachek.htm – Назва з екрану.

Стаття надійшла до редакції 05.03.2015 р.

РОЖНОВА А.

Житомирский государственный университет имени Ивана Франко, Украина

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ И ЭТИКО-ЭСТЕТИЧЕСКИЕ ОРИЕНТИРЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ ЛИЧНОСТИ ЖУРНАЛИСТА ВО ВЗГЛЯДАХ ВЫДАЮЩИХСЯ ОТЕЧЕСТВЕННЫХ УЧЕНЫХ В СФЕРЕ ЖУРНАЛИСТИКИ И ПЕДАГОГИКИ

В статье раскрыты основные тенденции развития журналистской педагогики в соответствии с психолого-педагогическими и этико-эстетическими ориентирами современности. Осуществлен анализ публикаций ведущих ученых Украины и мира, которые занимались психолого-педагогическим и этико-эстетическим аспектами профессиональной подготовки журналистов, а также проблемами преподавания в высшей школе.

***Ключевые слова:** средства массовой информации, журналист, квалифицированные кадры, педагогика, масс-медиа*

ROZHNOVA A.

Zhytomyr State University named after Ivan Franko, Ukraine

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL, ETHICAL AND AESTHETIC GUIDELINES FOR PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF THE INDIVIDUAL JOURNALIST IN THE VIEWS OF PROMINENT NATIONAL SCIENTISTS AND JOURNALISM EDUCATION

The article deals with the main trends of journalism pedagogy according to psycho-pedagogical and ethical and aesthetic benchmarks of our time. The analysis of the publications of leading scientists of Ukraine and the world, engaged in psycho-pedagogical and ethical and aesthetic aspects of the training of journalists and problems of teaching in higher education.

***Key words:** the media, journalist, skilled workforce, education, mass media*